

Krizle Karşı Ne Yapmalı?

Koray Çalışkan

koray.caliskan@boun.edu.tr

Dünya, 10 yıl önce 1929'u aratacak bir finansal krizin eşiğinden döndü. Kurucuları arasında Nobel iktisat ödüllü bir ekonomistin de olduğu Long Term Capital Management adlı şirket batarken bütün finansal sistemi de yanında götürüyordu. New York'ta Wall Street temsilcileri bir araya geldi. Şirketin borcunu kapattılar. Şirket kurucularının finans piyasalarına girişi yasaklandı. Kurtarma operasyonunun mimarlarından biri Lehman Brothers'ın genel müdürüydü. Bu operasyondan 10 yıl sonra, geçen cuma akşamüstü New York'ta bir toplantı daha yapıldı. Lehman'ın genel müdürü bu sefer davetli değildi. Kurtarılması gereken kendi bankasıydı. Goldman Sachs, Merrill, Barclays vs gibi bankalar meselenin aralarında nasıl halledilebileceğini düşündüler. Hepsi Lehman'ı yutmak ve uzun vadede daha da büyümek istiyorlardı. Ama bir sorun vardı.

Lehman hata yapmamıştı. Sorun sistemikti, çözüm de devlette. "Biz de batmayalım" diye düşünüp toplantıdan ayrıldılar. 1850'de kurulan Lehman'ın ipi 158 sene sonra çekildi. Emlak piyasasına hâkim iki şirket devletleştirilerek, finans devleri de kamu ödeneği garantisi verilerek kurtarıldı. Sorunun türevlerden kaynaklandığı dün itibarıyla belli. Şimdilik sistem süt liman.

NE OLACAK?

Kısa vadede Türkiye gibi cari açığı yüksek ülkeler ciddi bir krizle karşı karşıya kalacak. Borcu daha uzun vadeli borçla idare etme stratejisi, ülkeye giren paranın daha ucuz olması durumunda işe yarar. Yani sıcak para girişi artar iktisadi büyüme devam ederse, sürdürülebilir olmasa da işler geldiği gibi gidebilir. Ancak sıcak para akışı durduğu an, arabayı 2001'den daha kötü deviririz. Bu durumda ne yapmalı? Acil, orta vadeli ve uzun vadeli üç adım var.

SENDİKAL MÜCADELE

Sermayedarların sıkıştığı an yaptığı tek şey var. Sorunu emekçilere yükleme. Kısa vadede Doğan, Koç, Sabancı gibi holdinglerin emeğin ne kadar pahalı olduğundan dem vurduğunu göreceğiz. Bu noktada ücretlerin erimemesi için şimdiden savunma hatlarını kurmak gerekiyor. Acil olarak yapılması gereken iç (sendikacı çalışanlar arasında) ve dış (sendikasız çalışanlar arasında) örgütlenmeye hız vermek.

SPEKÜLASYONA HAYIR

Kapitalist değişim ve üretim ilişkileri reel emtianın arz ve talebindeki oynamalar üzerinden değil, vadeli işlemler ve opsiyon ticaretini harekete geçiren spekülasyon unsurları üzerinden örgütleniyor, geliyor veya sekteye uğruyor. Hemen örnek verelim. Tarımsal emtianın fiyatları tarımsal ürünlere duyulan arz veya bu ürünlerin üretim miktarına bağlı olarak değişmiyor. Buğdayla alakası olmayan ama yine de buğdayda pozisyon sahibi olan opsiyon tüccarlarının (çoğu bankalardır) Chicago Borsası'ndaki spekülasyon hareketleri, yüz binlerce çiftçiye iktisadi fırtınalar yaratabiliyor. 1929 sonrasında olduğu gibi spekülasyonun kumar olarak görülüp engellenmesi gerekmekte. Bunun için spot borsa dışındaki kurumların kapatılması, türev ticaretinin bitmesi ve satış kanallarının kooperatifler üzerinde örgütlenmesi için siyasi talep geliştirmek gerekmekte.

SOSYALİZM, HEMEN

Uzun vadede ekonomizasyon ilişkilerinde demokrasi talebiyle siyaset yapmak gerekmekte. Yani kapitalist ilişkileri sonlandırmak üzere bir siyaset hattı kurmalıyız. Bunun ilk adımı kapitalist ilişkilerin baskınlığını inkâr etmeden, onların yanından dolaşan iktisadi ilişkiler kurmakla atılır. Yani iktisadi sorunları yerinde ele alacak anti-kapitalist iktisadi deneylere açık olmalıyız. Bunun nasıl olacağını Longo Mai deneyimi öğretiyor. 21. yüzyılın sosyalizmi bu küçük adımların sıklıkla ve kitleler tarafından atılmasıyla mümkün olacak. Bunun için de daha fazla yaratıcılık gerekiyor; ve cesaret.